

Izvirni znanstveni članek/Original scientific article

Zadovoljstvo študentov zdravstvene nege s kliničnim usposabljanjem: opisna raziskava

Satisfaction of nursing students with clinical practice: A descriptive research

Anet Rožnik^{1, *}, Anika Božič¹, Mirko Prosen², Sabina Ličen²

Ključne besede: izkušnja; podpora; klinični mentor; praktično usposabljanje; izobraževanje

Key words: experience; support; clinical supervisor; clinical practice; education

¹ Splošna bolnišnica Izola, Polje 40, 6310 Izola, Slovenija

² Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju, Katedra za zdravstveno nego, Polje 42, 6310 Izola, Slovenija

* Korespondenčni avtor/
Corresponding author:
anet.roznik@gmail.com

Članek je nastal v okviru predmeta Teoretični in znanstveni temelji napredne zdravstvene nege na študijskem programu druge stopnje Zdravstvena nega Fakultete za vede o zdravju Univerze na Primorskem.

IZVLEČEK

Uvod: Na kliničnem usposabljanju ima podpora kliničnih mentorjev ključno vlogo pri zadovoljstvu študentov. Namen raziskave je bil raziskati zadovoljstvo študentov zdravstvene nege s kliničnim usposabljanjem in oceniti stopnjo podpore, ki so je bili deležni.

Metode: Uporabljena je bila kvantitativna neeksperimentalna metoda empiričnega raziskovanja. Instrument raziskave je bil vprašalnik zaprtega tipa (CLEI-19) z 19 trditvami. Raziskava je potekala na priložnostnem vzorcu študentov dodiplomskega študijskega programa zdravstvene nege ($n = 106$) ene izmed fakultet v Sloveniji. Pri statistični analizi podatkov sta bili uporabljeni deskriptivna ter interferenčna statistika (Mann-Whitneyjev U-test).

Rezultati: Rezultati kažejo zadovoljstvo študentov zdravstvene nege s kliničnim usposabljanjem ($\bar{x} = 3,55$, $s = 1,064$, $p < 0,001$) in zaznano podporo kliničnih mentorjev ($\bar{x} = 3,70$, $s = 0,856$, $p < 0,001$). Med študenti zdravstvene nege ni opaziti statistično pomembnih razlik med spoloma, načinoma študija in letnikoma študija ($p > 0,05$) tako v povezavi z zadovoljstvom z zadnjim kliničnim usposabljanjem kot z zaznano podporo kliničnega mentorja.

Diskusija in zaključek: Študenti izkazujejo zadovoljstvo s kliničnim usposabljanjem in med njegovim izvajanjem občutijo podporo kliničnega mentorja. Z namenom ohranjanja tovrstne kakovosti klinične izkušnje in njene nadgradnje bi bilo smiselno v usposabljanje kliničnih mentorjev vključiti več vsebin o mentorskih kompetencah, ki bi izboljšale zadovoljstvo študentov s kliničnim usposabljanjem in povečale podporo mentorjev.

ABSTRACT

Introduction: Clinical supervisor support during clinical practice is one of the key elements in the satisfaction of nursing students. The aim of this study was to present the satisfaction of nursing students with clinical practice and to assess the level of support they received.

Methods: A quantitative non-experimental method of empirical research was conducted. The research instrument was a closed-ended questionnaire (CLEI-19) with 19 statements. The research was conducted on a convenience sample of undergraduate nursing students ($n = 106$) attending one Slovenian faculty. In statistical data analysis, the descriptive and inferential statistics (Mann-Whitney U-test) were used.

Results: The results show that nursing students are satisfied with the clinical learning environment ($\bar{x} = 3,55$, $s = 0,856$, $p < 0,001$) and perceived support from their clinical supervisors ($\bar{x} = 3,70$, $s = 1,064$, $p < 0,001$). There were no statistically significant differences among nursing students between genders, full- or part- time enrollment, or year of study ($p > 0,05$) regarding their satisfaction with the clinical learning environment nor perceived support from their clinical supervisor.

Discussion and conclusion: Students express satisfaction with their clinical practice and the support they have received from their clinical supervisors. To maintain and improve the quality of clinical experience, more content regarding mentoring competencies that would improve student satisfaction with clinical practice and clinical mentor support should be included in the training of clinical supervisors.



Prejeto/Received: 14. 1. 2022
Sprejeto/Accepted: 1. 6. 2022

<https://doi.org/10.14528/snr.2022.56.2.3158>

Uvod

Študenti zdravstvene nege na kliničnem usposabljanju razvijajo spretnosti za prenos teorije v prakso ter sposobnost analitičnega in kritičnega razmišljanja, ki med drugim vpliva tudi na pomemben cilj izobraževalnih programov zdravstvene nege – razvoj kompetenc (Čuk, 2016). V času mentoriranja študenti razvijajo svoje spretnosti in potencialne ter pridobivajo tiste veščine, ki jih potrebujejo za samostojno in suvereno delo na poklicni poti, na katero se pripravljajo (Kermavnar & Govekar-Okoliš, 2016). Skela-Savič (2016) poudarja, da lahko študenti dosežejo kompetence študijskega programa samo, če sta teoretično izobraževanje in klinično usposabljanje med seboj povezana.

Na dodiplomskem študijskem programu »Zdravstvena nega« so v skladu z zahtevami Evropske unije postavljeni minimalni standardi za klinično usposabljanje: polovica ur v študijskem programu je namenjena usposabljanju v kliničnih okoljih (Čuk, 2016; Pramila-Savukoski et al., 2019). To predstavlja pomemben element v procesu izobraževanja s področja zdravstvene nege, saj študentom nudi pogoje za pridobivanje in poglobljanje znanja, izkušnje s strokovnega področja in vpliva na razvoj njihovih osebnih ter profesionalnih vrednot (Seničar, 2018). Z namenom kakovostne izvedbe kliničnega usposabljanja so v Veliki Britaniji oblikovali nacionalne smernice, ki usmerjajo razvoj in kakovost v zdravstveni negi (Nursing and Midwifery Council, 2010). Slednje med drugim predpisujejo, da mora biti mentor študentu dostopen vsaj 40 % časa, ko je ta fizično prisoten na kliničnem usposabljanju, ter da mora biti študent ob tem vseskozi spremljan in usmerjan.

Klinični mentor je v proces vključen z namenom, da študent sledi njegovi praksi, spozna delovno okolje, se uči poklicnega vedenja, postaja učinkovitejši v lastnih interpretacijah različnih veščin in znanj ter razvija veščine, ki so potrebne za opravljanje določenega dela (Kermavnar & Govekar-Okoliš, 2016). Priporočeno je, da ima vsak študent svojega kliničnega mentorja, ki je ustrezno usposobljen za delo s študenti, ima veliko strokovnega znanja in izkušenj, visoko razvite osebne in profesionalne vrednote, dobre organizacijske in komunikacijske sposobnosti ter veselje do dela s študenti (Seničar, 2018). Prav tako se od kliničnega mentorja pričakuje, da je sposoben študente voditi in jih usmerjati (Pramila-Savukoski et al., 2019) ter jim daje pozitivno podobo, s katero prenaša svoje znanje in spretnosti, kar predstavlja najuspešnejšo in najučinkovitejšo obliko izobraževanja (Seničar, 2018). Klinični mentor je med kliničnim usposabljanjem odgovoren za varnost pacienta in študenta, za izvajanje kakovostne prakse in za razvijanje študentovih kompetenc. Vse to vpliva na raven pridobljenega znanja in zadovoljstvo študentov s kliničnim usposabljanjem (Skela-Savič, 2015).

Papastavrou, Dimitriadou, Tsangari, & Andreou (2016) so v raziskavi ugotovili, da na stopnjo zadovoljstva pri študentih zdravstvene nege vpliva vključenost študentov v timsko delo in zanimanje zdravstvenega osebja za učne potrebe študentov. Do podobnih ugotovitev so prišli tudi Phillips, Mathew, Aktan, & Catano (2017) ter Rodríguez-García, Gutiérrez-Puertas, Granados-Gámez, Aguilera-Manrique, & Márquez-Hernández (2021), ki dodajajo, da je za zagotavljanje pozitivnih učnih izidov izjemnega pomena tudi okolje, ki nudi podporo. Študenti si na kliničnem usposabljanju želijo biti slišani, želijo si konstruktivnih povratnih informacij, jasnih in dobro načrtovanih delovnih nalog ter zadovoljevanja individualnih učnih potreb. Seničar (2018) navaja, da ima pri tem veliko vlogo klinični mentor, ki se po najboljših močeh trudi izpolniti študentova pričakovanja, ga motivira, vključuje v aktivnosti ter prisluhne njegovim željam in jih poskuša tudi upoštevati.

Namen in cilji

Namen raziskave je bil raziskati zadovoljstvo študentov zdravstvene nege s kliničnim usposabljanjem, saj je njihova pozitivna izkušnja prepoznana kot ključni element uspešnega prehoda novodiplomiranih študentov v klinično okolje (Kaihlanen, Lakanmaa, & Salminen, 2013; Woo & Newman, 2020). Cilj raziskave je bil ugotoviti zadovoljstvo študentov zdravstvene nege s kliničnim usposabljanjem in oceniti nudeno podporo s strani kliničnega mentorja. Zastavili smo si naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako so študenti zdravstvene nege zadovoljni z zadnjim kliničnim usposabljanjem?
- Kolikšno podporo kliničnega mentorja imajo študenti zdravstvene nege pri pridobivanju novih znanj na kliničnem usposabljanju?
- Kako se zadovoljstvo s kliničnim usposabljanjem in zaznana podpora kliničnega mentorja statistično značilno razlikujeta glede na demografske in druge podatke študentov (spol, letnik študija, način študija)?

Metode

Raziskava je temeljila na kvantitativnem empiričnem neeksperimentalnem pristopu. Za zbiranje podatkov je bila uporabljena tehnika spletnega anketiranja.

Opis instrumenta

Za izvedbo kvantitativne metode raziskovanja smo uporabili vprašalnik CLEI-19 (*Abbreviated Clinical Learning Environment Inventory*), ki je prestal natančen proces validacije (Salamonson et al., 2011). Izvirni vprašalnik in dovoljenje za njegovo uporabo v raziskovalne namene smo pridobili pri

avtorici vprašalnika. Lestvico smo s pomočjo dveh neodvisnih strokovnjakov prevedli v slovenski jezik in jo prilagodili slovenskemu kulturnemu okolju (World Health Organization, n. d.). Nato je bila izvedena analiza vsebinske veljavnosti z namenom ugotoviti, ali je vsebina lestvice primerna za ciljno populacijo (Basham, Jordan, & Hoefler, 2009). Pilotno študijo smo izvedli na desetih strokovnjakih zdravstvene nege (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2009), ki so vprašalnik izpolnili in imeli na razpolago prostor za pisanje komentarjev, povezanih z morebitnim težjim razumevanjem trditev. Na podlagi njihovih pripomb smo vprašalnik prilagodili in s tem zagotovili vsebinsko ustrezne rezultate.

Vprašalnik je razdeljen na dva sklopa in vsebuje 23 vprašanj ter trditev. Prvi sklop vprašalnika vključuje demografske podatke: spol, starost, letnik študija in način študija (redni/izredni študij). V drugem sklopu vprašalnika se trditve nanašajo na stališča študentov zdravstvene nege o njihovem zadovoljstvu s kliničnim usposabljanjem in na podporo kliničnih mentorjev, ki jim je bila nudena na njihovem zadnjem kliničnem usposabljanju. Slednje je bilo poudarjeno tako na naslovni strani vprašalnika kot v navodilih pred trditvami. Anketiranci so 19 trditev iz drugega sklopa ocenjevali na podlagi štiristopenjske Likertove lestvice, kjer izbor 1 pomeni »sploh se ne strinjam«, izbor 4 »popolnoma se strinjam«, vmesni oceni pa ustrezata vmesnima stopnjama strinjanja. V vprašalniku je devet trditev obratno kodiranih, pri čemer ocena 4 pomeni »sploh se ne strinjam« in ocena 1 »popolnoma se strinjam«. Pri vrednotenju odgovorov se ocenjevalna lestvica točkuje od 1 do 5, pri čemer manjkajočo vrednost točujemo s 3 (Salamonson et al., 2011). Ocene anketirancev smo spremenili v točke, pri čemer višje vrednosti predstavljajo višjo stopnjo zadovoljstva s kliničnim usposabljanjem (21 do 35 točk) in večjo podporo kliničnega mentorja (36 do 60 točk), nižje vrednosti pa nižjo stopnjo zadovoljstva (7

do 20 točk) ter manjšo podporo kliničnega mentorja (12 do 35 točk). Vrednost koeficienta Cronbach alfa za celotno prevedeno različico CLEI-19 znaša 0,956, kar kaže na odlično stopnjo zanesljivosti oziroma odlično notranjo konsistentnost vprašalnika (Field, 2013).

Opis vzorca

Anketiranje je potekalo na priložnostnem vzorcu študentov zdravstvene nege. Raziskavo smo izvedli na eni izmed fakultet v Sloveniji, med rednimi in izrednimi študenti 2. in 3. letnika dodiplomskega študijskega programa »Zdravstvena nega«. V raziskavo je bilo vključenih 106 oseb, 20 moških in 86 žensk, starih med 19 in 46 let, ($\bar{x} = 23,36$, $s = 5,838$, [95 % CI 22, 23, 24, 25]), kar pomeni da se 95 % anketiranih nahaja znotraj omenjenega intervala starosti. V študijskem letu 2021/22 je 2. in 3. letnik dodiplomskega študijskega programa »Zdravstvena nega« sodelujoče fakultete (brez absolventov in tistih brez statusa študenta) obiskovalo 220 študentov. 106 anketirancev tako predstavlja 48,2 % izbrane populacije, s čimer smo dosegli primerno velikost vzorca. Pri obdelavi podatkov smo upoštevali le tiste anketne vprašalnike, ki so bili v celoti izpolnjeni. Demografski in drugi podatki anketirancev so predstavljeni v Tabeli 1.

Opis poteka raziskave in obdelave podatkov

Anketiranje je bilo anonimno in prostovoljno. Spletni vprašalnik, ki mu je bilo dodano pojasnilo o namenu in načinu izpolnjevanja, je bilo mogoče izpolniti v odprtokodni aplikaciji za spletno anketiranje Ika.si v času od 11. novembra do 7. decembra 2021. Po tem datumu anketa ni bila več dostopna. Pri izvedbi anketiranja smo kot dodatno metodo povečevanja vzorca uporabili metodo snežne kepe. Prošnjo za reševanje ankete smo naslovili na študente tutorje, predstavnike letnikov in referat sodelujoče fakultete

Tabela 1: Demografske in druge značilnosti vzorca

Table 1: Demographic and other characteristics of the sample

Spremenljivka/Variable	n	%
Spol		
Moški	20	18,9
Ženski	86	81,1
Letnik študija		
2. letnik dodiplomskega študijskega programa »Zdravstvena nega«	59	55,7
3. letnik dodiplomskega študijskega programa »Zdravstvena nega«	47	44,3
Način študija		
Redni študij	82	77,4
Izredni študij	24	22,6

Legenda/Legend: n – število/number; % – odstotek/percentage

ter jim na njihove univerzitetne elektronske naslove poslali enolični krajevni vir (ang. *Uniform Resource Locator* – URL) do spletnega vprašalnika.

Podatki, ki so jih anketiranci posredovali z odgovarjanjem na vprašanja, so se zbrali v bazi podatkov na spletnem strežniku, do katerega je lahko dostopal le prvi avtor. V procesu zbiranja podatkov se je tako oblikovala podatkovna baza z odgovori anketirancev brez njihovih imen in priimkov ter elektronskih naslovov, s čimer je bila zagotovljena anonimnost. Pridobljene empirične podatke v celoti izpolnjenih anketnih vprašalnikov smo pozneje uvozili, uredili in statistično obdelali v programu IBM SPSS, verzija 25.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, ZDA). Za analizo so bile uporabljene naslednje statistične metode: deskriptivna statistika (frekvenca, zgornja meja, spodnja meja, povprečje, standardni odklon) in zaradi nenormalne porazdelitve podatkov (Shapiro – Wilkov test, $p < 0,05$) Mann-Whitneyjev U-test. Upoštevana stopnja statistične značilnosti je 0,05.

Rezultati

Povprečna ocena vseh trditev vprašalnika ($\bar{x} = 3,61$, $s = 0,897$, [95 % CI 3,44, 3,78]) na podlagi anketiranih študentov zdravstvene nege kaže na zadovoljstvo s kliničnim usposabljanjem ter dobro podporo kliničnega mentorja v času usposabljanja. V Tabeli 2 je prikazana opisna statistika posameznih podskupin vprašalnika kot tudi celotnega vprašalnika.

Anketirani študenti so izrazili zadovoljstvo s kliničnim usposabljanjem, saj vsota povprečnih vrednosti vseh trditev znaša 25,93 ($Me = 21$ točk, nižje točke nakazujejo nezadovoljstvo, višje zadovoljstvo). V omenjeni podskupini so se v največji meri strinjali s trditvami »Rad/-a sem hodil/-a na klinično usposabljanje« ($\bar{x} = 3,77$, $s = 1,197$); da klinično usposabljanje za študente ni bilo dolgotrajno ($\bar{x} = 3,71$, $s = 1,272$) in ni bilo potrata časa ($\bar{x} = 4,04$, $s = 1,210$). Rezultati so pokazali tudi zadovoljstvo študentov po zaključeni delovni izmeni na kliničnem usposabljanju ($\bar{x} = 3,73$, $s = 1,192$). Študenti zdravstvene nege so večje strinjanje izrazili s trditvami v podskupini o

podpori kliničnega mentorja, saj je vsota povprečnih vrednosti 42,62 ($Me = 36$, nižje točke nakazujejo neizraženo podporo kliničnega mentorja, višje pa izraženo podporo). V ocenjevani podskupini so se najbolj strinjali s trditvijo »Klinični mentor mi je pomagal, če sem pri intervenciji zdravstvene nege imel/-a težave« ($\bar{x} = 4,10$, $s = 1,004$), takoj za tem pa s trditvijo o upoštevanju študentovih čustev s strani kliničnega mentorja ($\bar{x} = 3,58$, $s = 1,129$). Rezultati so pokazali tudi delno strinjanje študentov zdravstvene nege s trditvama o zanimivem ($\bar{x} = 3,05$, $s = 1,198$) in inovativnem ($\bar{x} = 3,02$, $s = 1,280$) načinu mentorjeve priprave študenta na izvedbo intervencije zdravstvene nege. Svoje nestrinjanje so v največji meri izrazili glede mentorjeve neprijaznosti in brezobzirnosti ($\bar{x} = 1,78$, $s = 1,014$) in s tem, da je klinični mentor pri razlagi pogosto zašel s teme ($\bar{x} = 2,18$, $s = 1,022$).

V Tabeli 3 so predstavljeni rezultati, ki smo jih pridobili s pomočjo Mann-Whitneyjevega U-testa, s katerim smo ugotavljali statistično pomembne razlike med študenti zdravstvene nege glede njihovega zadovoljstva z zadnjim kliničnim usposabljanjem v povezavi z njihovimi demografskimi in drugimi podatki. Med študenti zdravstvene nege ni opaziti statistično pomembnih razlik med spoloma, načinoma študija ter letnikoma študija v povezavi z zadovoljstvom z zadnjim kliničnim usposabljanjem. Najmanjšo razliko v zadovoljstvu sicer lahko opazimo med spoloma, saj so moški ($\bar{x} = 3,79$, $s = 1,056$) slednjemu le malenkost bolj naklonjeni v primerjavi z ženskami ($\bar{x} = 3,69$, $s = 1,071$). Najbolj se povprečne vrednosti razlikujejo glede na letnik študija, saj je 2. letnik dodiplomskega študijskega programa »Zdravstvena nega« ($\bar{x} = 3,80$, $s = 0,964$) v primerjavi s 3. letnikom istega programa ($\bar{x} = 3,59$, $s = 1,179$) ocenil zadovoljstvo z zadnjim kliničnim usposabljanjem za 0,21 bolje.

Statistično pomembne razlike študentov zdravstvene nege pri zaznani podpori kliničnega mentorja so predstavljene v Tabeli 4. Tudi te smo pridobili z Mann-Whitneyjevim U-testom. Ponovno se je izkazalo, da pri študentih zdravstvene nege ni statistično pomembnih razlik med spoloma, načinoma študija ter letnikoma

Tabela 2: Opisne značilnosti in rezultati povprečnih vrednosti posameznih podskupin celotnega vprašalnika

Table 2: Descriptive characteristics and results of the average values of individual subgroups of the entire questionnaire

Podskupina/Subgroup	n	95 % CI		\bar{x}	s	p
		Spodnja meja/ Lower limit	Zgornja meja/ Upper limit			
Podpora kliničnega mentorja	12	3,50	3,91	3,70	0,856	0,000
Zadovoljstvo s praktičnim usposabljanjem	7	3,39	3,72	3,55	1,064	0,000
Celotni vprašalnik (obe podskupini)	19	3,44	3,78	3,61	0,897	0,000

Legenda/Legend: n – število/number; \bar{x} – povprečje/average; s – standardni odklon/standard deviation; p – statistična značilnost/statistical significance

Tabela 3: Zadovoljstvo s kliničnim usposabljanjem med študenti zdravstvene nege glede na njihove demografske in druge podatke**Table 3:** Satisfaction with clinical setting among nursing students according to their demographic and other data

Spremenljivka/Variable	\bar{x}	s	U	p
Spol				
Moški	3,79	1,056	829,000	0,805
Ženski	3,69	1,071		
Letnik študija				
2. letnik dodiplomskega študijskega programa »Zdravstvena nega«	3,80	0,964	1294,000	0,555
3. letnik dodiplomskega študijskega programa »Zdravstvena nega«	3,59	1,179		
Način študija				
Redni študij	3,75	1,032	884,500	0,451
Izredni študij	3,55	1,180		

Legenda/Legend: \bar{x} – povprečje/average; s – standardni odklon/standard deviation; U – U-vrednost/U-value; p – statistična značilnost/statistical significance

Tabela 4: Ocena podpore kliničnega mentorja, ki jo študenti zdravstvene nege čutijo med kliničnim usposabljanjem glede na njihove demografske in druge podatke**Table 4:** Assessment of clinical facilitator support towards learning component according to their demographic and other data

Spremenljivka/Variable	\bar{x}	s	U	p
Spol				
Moški	3,67	0,892	756,500	0,403
Ženski	3,52	0,850		
Letnik študija				
2. letnik dodiplomskega študijskega programa »Zdravstvena nega«	3,66	0,808	1215,00	0,275
3. letnik dodiplomskega študijskega programa »Zdravstvena nega«	3,42	0,904		
Način študija				
Redni študij	3,59	0,841	902,500	0,538
Izredni študij	3,42	0,910		

Legenda/Legend: \bar{x} – povprečje/average; s – standardni odklon/standard deviation; U – U-vrednost/U-value; p – statistična značilnost/statistical significance

študija ($p > 0,05$) v povezavi z zaznano podporo kliničnega mentorja v času kliničnega usposabljanja. Povprečne vrednosti sicer kažejo, da je največja razlika zaznana med letnikoma študija, saj so študenti 2. letnika ($\bar{x} = 3,66$, $s = 0,808$) slednjemu bolj naklonjeni kot študenti 3. letnika ($\bar{x} = 3,42$, $s = 0,904$). Kljub temu med njimi ni statistično značilnih razlik ($p > 0,05$).

Diskusija

Ugotovili smo, da so študenti zdravstvene nege zadovoljni s kliničnim usposabljanjem in zaznano podporo kliničnega mentorja. Med študenti ni statistično pomembnih razlik med spoloma, načinoma študija in letnikoma študija tako v povezavi z zaznano podporo kliničnega mentorja kot z zadovoljstvom z zadnjim kliničnim usposabljanjem.

Namen kliničnega usposabljanja je vzpostaviti varen prostor, kjer študenti teoretično znanje povezujejo s praktičnimi izkušnjami in jih preoblikujejo v strokovne veščine. Vendar raziskave kažejo, da vsa klinična usposabljanja ne vplivajo ugodno na učne izide ali na razvoj kompetenc. Študenti zdravstvene nege, ki so sodelovali v kvantitativni raziskavi, so klinična usposabljanja namreč zaznali kot stresna, saj morajo hkrati igrati vlogo posameznika, ki se uči in dela (Papastavrou et al., 2016).

Na pripravljenost za delo po zaključenemu študiju pomembno vpliva več elementov, med drugim tudi zadovoljstvo študentov, ki ga določata osredotočenost kliničnega okolja na študente in individualiziran ter inovativen pristop s strani kliničnega mentorja (Dudley, Khaw, Botti, & Hutchinson, 2020). Na podlagi tega smo oblikovali prvo raziskovalno vprašanje,

vezano na zadovoljstvo študentov zdravstvene nege s kliničnim usposabljanjem. Podobno kot Papastavrou et al. (2016) ter Rodríguez-García et al. (2021) smo tudi mi ugotovili pozitiven odnos študentov do kliničnega usposabljanja, anketirani so se ga radi udeleževali in bili z izkušnjami zadovoljni. Papastavrou et al. (2016) so ugotovili, da je zadovoljstvo dodiplomskih študentov zdravstvene nege na Cipru povezano s pedagoško naravnanim vzdušjem, slogom vodenja na kliničnem oddelku, zunanjim izgledom prostorov, možnostjo supervizije in načinom mentorstva, Rodríguez-García et al. (2021) pa v pregledu literature navajajo še zagotavljanje konstruktivnih povratnih informacij študentom, individualno pripravo in jasno načrtovane naloge.

V raziskavi smo ugotavljali tudi podporo, ki jo študenti čutijo s strani kliničnega mentorja. Raziskovalci se strinjajo, da je nudenje podpore ena izmed osnovnih nalog kliničnega mentorja in da močno vpliva na izkušnjo s kliničnim usposabljanjem (Papastavrou et al., 2016; Pramila-Savukoski et al., 2019; Woo & Li, 2020). Njegova vloga je predvsem vodenje in usmerjanje študentov z namenom pridobivanja kompetenc zdravstvene nege (Ramšak Pajk, 2016). Poleg omenjenega naj bi klinični mentorji podpirali študente pri opredeljevanju učnih ciljev, izbirali primerne aktivnosti zdravstvene nege, razvijali študentove sposobnosti za reševanje problemov in ocenjevali njihovo delo (Mikkonen, Riklikiene, Filej, & Kaučič, 2021). V naši raziskavi so študenti pozitivno ocenili nudeno podporo kliničnega mentorja. Ta se je kazala predvsem z mentorjevim spodbujanjem in zanimanjem za študenta, empatičnim pristopom ter pomočjo pri izvedbi intervencij zdravstvene nege. Čuk, Trobec, & Žvanut (2014) dodajajo, da na zadovoljstvo študentov zdravstvene nege s kliničnim usposabljanjem vpliva njihova vključenost v timsko delo, možnost aktivnega sodelovanja na strokovnih sestankih in pridobivanje povratne informacije o uspešnosti učenja. Tudi raziskava, ki sta jo Kermavnar & Govekar-Okoliš (2016) naredili med študenti 2. in 3. letnika dodiplomskega študijskega programa zdravstvene nege v izbranem učnem zavodu, je pokazala, da največ študentov od kliničnega mentorja pričakuje ravno pomoč pri pridobivanju in utrjevanju praktičnih spretnosti, pomoč pri povezovanju pridobljenega teoretičnega znanja s prakso, od učnih oblik pa so najbolj pogosto izrazili željo po svetovanju, ki je hkrati tudi najpogostejša oblika mentoriranja. V naši raziskavi smo ugotovili tudi, da so klinični mentorji pri pripravi študenta na intervencijo zdravstvene nege zmeroma inovativni in zanimivi. Do podobne ugotovitve sta prišla tudi Woo & Li (2020) pri anketiranju študentov zdravstvene nege v Singapurju, ki so pri svojih kliničnih mentorjih opazili pomanjkanje inovativnosti v pedagoškem procesu.

Zanimala nas je tudi statistično pomembna razlika med zadovoljstvom študentov zdravstvene nege

glede na demografske in druge podatke. Tako kot Papastavrou et al. (2016) ter Rodríguez-García et al. (2021) smo tudi mi zaznali trend zmanjševanja zadovoljstva s kliničnim usposabljanjem med študijem. Razlog za navedeno omenjeni avtorji vidijo v razvoju študentov, ki zvišuje njihove cilje, želje in pričakovanja. Menimo, da med izvajanjem številnih kliničnih usposabljanj na različnih področjih zdravstvenega varstva študenti jasno izoblikujejo zelene načine dela, pričakovan mentorjev pristop in odnos ter pričakovane učne izide. Poleg tega so študenti v 3. letniku vključeni v več krajših kliničnih usposabljanj na različnih področjih zdravstvene nege kot v 2. letniku, ko so za daljši čas razporejeni le na dve področji. Razlog za slabše ocenjeno zadovoljstvo pri višjih letnikih torej vidimo v razdrobljenosti kliničnih usposabljanj in razkoraku med že vidnim ter trenutno izkušnjo s kliničnim usposabljanjem. Manjšo razliko v zadovoljstvu smo, tako kot Salamonson et al. (2015), opazili med rednimi (nezaposlenimi) in izrednimi študenti, ki so povečini redno zaposleni v zdravstvu. Razlog za nižje zadovoljstvo pri študentih z zaposlitvijo vidijo v preveliki obremenjenosti, ki na splošno negativno vpliva na študijsko izkušnjo (Salamonson et al., 2015). Kljub nekaterim zaznamim razlikam med spremenljivkami rezultati niso izkazovali statistično pomembnih razlik med njimi.

Statistično pomembne razlike smo nazadnje iskali tudi med zaznano podporo s strani kliničnega mentorja glede na demografske in druge podatke. Med študenti 2. in 3. letnika dodiplomskega študijskega programa »Zdravstvena nega« smo ugotovili manjšo razliko pri zaznani podpori kliničnega mentorja. Menimo, da študenti 3. letnika občutijo manj podpore, ker so pri delu samostojnejši in bolj suvereni kot študenti 2. letnika, ki v okviru študijskega procesa prvič vstopajo na sekundarno raven zdravstvenega varstva. Izvajanje kliničnega usposabljanja na sekundarni ravni namreč pomeni izvajanje zahtevnejših diagnostično-terapevtskih postopkov in sodelovanje v kompleksnejših obravnavah pacientov. Prav zaradi tega študenti 2. letnika potrebujejo in občutijo večjo podporo kliničnih mentorjev. Menimo, da je opažena manjša razlika pri zaznani podpori kliničnega mentorja med rednimi in izrednimi študenti prav tako posledica vpetosti izrednih študentov v delovni proces zdravstvene nege, saj so večinoma že zaposleni in prihajajo na klinično usposabljanje z več znanja in izkušenj. Tudi v tem delu raziskave med rezultati ni bilo zaznanih statistično pomembnih razlik med skupinami.

Na zadovoljstvo s kliničnim usposabljanjem močno vplivata vzdušje, ki je potrebno za kakovostno učenje in poučevanje (Čuk, Trobec, & Žvanut, 2014), ter vpetost visokošolskega učitelja, ki je zadolžen za organizacijo in izvedbo kliničnega usposabljanja (Filej, 2019). Večja vključenost visokošolskega učitelja bi delovala kot povezovalni člen med teoretičnim in praktičnim

znanjem ter med varnim okoljem specialnih učilnic na fakulteti in kliničnimi okolji, hkrati pa prispevala k lažjemu prehodu v delovno okolje po zaključku študija (Prosen, Karnjuš, & Ličen, 2017).

Kot omejitve raziskave je treba izpostaviti dejstvo, da so anketiranci študenti le ene izmed zdravstvenih fakultet v Sloveniji, kar pomeni, da rezultatov ne moremo posplošiti na celotno populacijo dodiplomskih študentov študijskega programa »Zdravstvena nega« po državi. Morda bi bilo v vzorec nadaljnjih raziskav smiselno vključiti tudi preostale fakultete in s tem zagotoviti njegovo reprezentativnost. Poleg stopnje zadovoljstva bi lahko v prihodnje s kvalitativno raziskovalno metodo vključili tudi razloge za zadovoljstvo, ki jih iz rezultatov uporabljene lestvice ne moremo razbrati. Tovrstne raziskave bi pripomogle k standardizaciji izvajanja kliničnega usposabljanja zdravstvene nege v slovenskem prostoru. Kljub temu da je na podlagi koeficienta Cronbach alfa vprašalnik izkazoval odlično stopnjo zanesljivosti, bi bilo za njegovo nadaljnjo rabo v prihodnje nujno opraviti celotno psihometrično validacijo vprašalnika.

Zaključek

Klinično usposabljanje je osnova izobraževanja v zdravstveni negi in predstavlja pomemben člen povezovanja teoretičnih ter praktičnih vsebin zdravstvene nege. Študent lahko ovrednoti svoje teoretično znanje in ga dopolni s praktičnim le z izkušnjami kliničnega usposabljanja. Na slednje v veliki meri vpliva klinični mentor, ki ima s svojim vzorom in zgledom vpliv na razvoj veščin, znanja in profesionalnosti študenta. V raziskavi smo ugotovili, da so študenti zdravstvene nege večinoma zadovoljni s kliničnim usposabljanjem in da pri tem čutijo ustrezno podporo kliničnega mentorja. V prihodnje bi bilo smiselno v raziskovanje vključiti tudi druge slovenske fakultete, raziskati razloge za zadovoljstvo študentov zdravstvene nege s kliničnim usposabljanjem in opraviti validacijo uporabljenega vprašalnika. Zdi se, da je nujno potrebno tesnejše povezovanje visokošolskih učiteljev in kliničnih mentorjev ter redno spremljanje zadovoljstva študentov s kliničnim usposabljanjem. Vedno moramo namreč strmeti k izboljšanju pogojev za pridobivanje novih znanj ter s tem omogočiti napredek v izobraževanju študentov.

Zahvala/Acknowledgements

Radi bi se zahvalili vsem študentom zdravstvene nege, ki so si vzeli čas in izpolnili vprašalnik. Hvala tudi dr. Yenni Salamonson za razumevanje in hitro odzivnost pri posredovanju originalnega vprašalnika./ We would like to express our gratitude to all nursing students for taking time to complete the questionnaire. We would also like to thank Dr. Yenni Salamonson for

her understanding and quick response in sharing the original questionnaire.

Nasprotje interesov/Conflict of interest

Avtorji izjavljajo, da ni nasprotja interesov./The authors declare that no conflicts of interest exist.

Financiranje/Funding

Raziskava ni bila finančno podprta./The study received no funding.

Etika raziskovanja/Ethical approval

Raziskava je pripravljena v skladu z načeli Helsinško-tokijske deklaracije (World Medical Association, 2013) in v skladu s Kodeksom etike v zdravstveni negi in oskrbi Slovenije (2014)./The study was conducted in accordance with the Helsinki-Tokyo Declaration (World Medical Association, 2013) and the Code of Ethics for Nurses and Nurse Assistants of Slovenia (2014).

Prispevek avtorjev/Author contributions

Koncept raziskave so avtorji zastavili skupaj. Prvi in drugi avtor sta opravila raziskavo, izvedla statistično analizo podatkov in pripravila prvi osnutek članka. Tretji in četrti avtor sta sodelovala pri metodološki zasnovi raziskave, opravila kritični pregled osnutka in dopolnila končno različico članka. Avtorji so prebrali in odobrili končni prispevek./The authors jointly conceptualised the study design. The first and the second author conducted the research, performed statistical analysis of the data and prepared the first draft of the article. The third and fourth author contributed in drafting the methodological concept of the research, prepared a critical review of the article and contributed to the final version of the article. The authors read and approved the final version of the paper.

Literatura

Basham, R. E., Jordan, C., & Hofer, R.A. (2009). Reliability and validity in quantitative measurement. In B. A. Thyer (Eds.), *The Handbook of social work research methods* (2nd ed., pp. 51–64). Thousand Oaks: SAGE.

<https://doi.org/10.4135/9781412986182.n4>

Čuk, V., Trobec, I., & Žvanut, B. (2014). The development of students' competences from the perspective of a clinical environment and mentor's role. *Journal of Health Sciences*, 1(2), 44–56. Retrieved November 10, 2021 from https://fzv.uni-nm.si/uploads/custom/FZV_pripone/revija_jhs_2014_v1n2.pdf

- Čuk, V. (2016). Pomen razvoja kompetenc pri študentih zdravstvene nege. In S. Pivač, B. Skela Savič, & S. Hvalič Touzery (Eds.), *10. šola za klinične mentorje: Razvoj mentorske vloge in promocija zdravja na delovnem mestu: Zbornik predavanj/10. šola za klinične mentorje, Jesenice, 13. 10. 2016* (pp. 8–16). Jesenice: Fakulteta za zdravstvo.
- Dudley, M., Khaw, D., Botti, M., & Hutchinson, A. F. (2020). The relationship between the undergraduate clinical learning environment and work readiness in new graduate nurses: A pre-post survey study. *Nurse Education Today*, 94, Article 104587. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104587> PMID:32927394
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (4th ed., pp. 62–80). Los Angeles: Sage. Retrieved December 18, 2021 from https://books.google.si/books?id=c0Wk9IuBmAoC&printsec=frontcover&hl=sl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Filej, B. (2019). Pomen mentorskih kompetenc za kakovostno izvajanje kliničnega usposabljanja študentov zdravstvene nege. In G. Laznik (Ed.), *Vloga mentorja pri soočanju študenta zdravstvene nege z oskrbo pacienta ob zaključku življenja* (pp. 1–6), Novo mesto: Univerza v Novem mestu, Fakulteta za zdravstvene vede. Retrieved December 18, 2021 from <http://www.uni-nm.net/publikacije/2019/pkm/#p=5>
- Kaihlanen, A. M., Lakanmaa, R. L., & Salminen, L. (2013). The transition from nursing student to registered nurse: The mentor's possibilities to act as as supporter. *Nurse Education in Practice*, 13(5), 418–422. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2013.01.001> PMID:23415959
- Kermavnar, N., & Govekar-Okoliš, M. (2016). Pogledi mentorjev in študentov zdravstvene nege na praktično usposabljanje. *Andragoška spoznanja*, 22(2), 23–37. <https://doi.org/10.4312/as.22.2.23-37>
- Kodeks etike v zdravstveni negi in oskrbi Slovenije* (2014). Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije.
- Mikkonen, K., Riklikiene, O., Filej, B., & Kaučič, B. M. (2021). Napredne mentorske kompetence: *moduli I-III naprednih mentorskih kompetenc*. Celje: Visoka zdravstvena šola. Retrieved April 15, 2022 from https://www.qualment.eu/wp-content/uploads/2021/12/QualMent_M1_M2_M3_ISBN_final_30062021_SI.pdf
- Nursing and Midwifery Council (2010). *Standards for pre-registration nursing education*. Retrieved from December 20, 2021 from <https://www.nmc.org.uk/standards/standards-for-nurses/pre-2018-standards/standards-for-pre-registration-nursing-education/>
- Papastavrou, E., Dimitriadou, M., Tsangari, H., & Andreou, C. (2016). Nursing students' satisfaction of the clinical learning environment: A research study. *BMC Nursing*, 15(44). <https://doi.org/10.1186/s12912-016-0164-4> PMID:27436992; PMCid:PMC4949757
- Phillips, K. F., Mathew, L., Aktan, N., & Catano, B. (2017). Clinical education and student satisfaction: An integrative literature review. *International Journal of Nursing Sciences*, 4(2), 205–213. <https://doi.org/10.1016/j.ijnss.2017.03.004> PMID:31406743; PMCid:PMC6626144
- Pramila-Savukoski, S., Juntunen, J., Tuomikoski, A. M., Kääriäinen, M., Tomietto, M., Kaučič, B. M. ... Mikkonen, K. (2019). Mentors' self-assessed competence in mentoring nursing students in clinical practice: A systematic review of quantitative studies. *Journal of Clinical Nursing*, 29(5/6), 684–705. <https://doi.org/10.1111/jocn.15127> PMID:31794105
- Prosen, M., Karnjuš, I., & Ličen, S. (2017). Developing Cross-cultural competences among nursing students. In S. Rutar, S. Čotar-Konrad, T. Štemberger, & S. Bratož (Eds.), *Perspectives of internationalisation and quality in higher education*. (pp. 199–213). Koper: Založba Univerze na Primorskem.
- Ramšak Pajk, J. (2016). Vloga mentorjev pri kliničnem usposabljanju študentov zdravstvene nege. In S. Pivač, B. Skela Savič, & S. Hvalič Touzery (Eds.), *10. šola za klinične mentorje: Razvoj mentorske vloge in promocija zdravja na delovnem mestu: Zbornik predavanj* (pp. 4–7). Jesenice: Fakulteta za zdravstvo.
- Rodríguez-García, M. C., Gutiérrez-Puertas, L., Granados-Gámez, G., Aguilera-Manrique, G., & Márquez-Hernández, V. V. (2021). The connection of the clinical learning environment and supervision of nursing students with student satisfaction and future intention to work in clinical placement hospitals. *Journal of Clinical Nursing*, 30(7/8), 986–994. <https://doi.org/10.1111/jocn.15642> PMID:33432645
- Salamonson, Y., Bourgeois, S., Everett, B., Weaver, R., Peters, K., & Jackson, D. (2011). Psychometric testing of the abbreviated Clinical Learning Environment Inventory (CLEI-19). *Journal of Advanced Nursing*, 67(12), 2668–2676. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2011.05704.x> PMID:21722165
- Salamonson, Y., Everett, B., Halcomb, E., Hutchinson, M., Jackson, D., Mannix, J. ... Weaver, R. (2015). Unravelling the complexities of nursing students' feedback on the clinical learning environment: A mixed methods approach. *Nurse Education Today*, 35(1), 206–211. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2014.08.005> PMID:25200510

- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2009). *Research Methods for Business Students*. Harlow: Pearson Education.
- Seničar, Z. (2018). Medgeneracijsko sodelovanje: mentor – mentoriranec. In B. Nose, & T. Radovan (Eds.), *Zdravstvena nega v luči globalnih izzivov: zbornik prispevkov/10. dnevi Marije Tomšič, Dolenjske Toplice, 18. in 19. januar 2018* (pp. 124–140). Novo mesto: Fakulteta za zdravstvene vede. Retrieved November 10, 2021 from http://www.dmszt-nm.si/media/pdf/Zbornik_DMT_2018.pdf
- Skela-Savič, B. (2015). Smernice za izobraževanje v zdravstveni negi na študijskem programu prve stopnje Zdravstvena nega (VS). *Obzornik zdravstvene nege*, 49(4), 320–333. <https://doi.org/10.14528/snr.2015.49.4.79>
- Skela Savič, B. (2016). 10 let šole za klinične mentorje na Fakulteti za zdravstvo Jesenice. In S. Pivač, B. Skela Savič, & S. Hvalič Touzery (Eds.), *10. šola za klinične mentorje: razvoj mentorske vloge in promocija zdravja na delovnem mestu: Zbornik predavanj* (pp. 1–3). Jesenice: Fakulteta za zdravstvo.
- Woo, M. W. J., & Li, W. (2020). Nursing students' views and satisfaction of their clinical learning environment in Singapore. *Nursing Open*, 7(6), 1909–1919. <https://doi.org/10.1002/nop2.581> PMID:33072376; PMCID:PMC7544841
- Woo, M. W. J., & Newman, S. A. (2020). The experience of transition from nursing students to newly graduated registered nurses in Singapore. *International Journal of Nursing Sciences*, 7(1), 81–90. <https://doi.org/10.1016/j.ijnss.2019.11.002> PMID:32099864; PMCID:PMC7031122
- World Health Organization. (n. d.). *Whodas 2,0 translation package (version 1.0) Translation and linguistic evaluation protocol and supporting material*. Retrieved December 20, 2021 from <https://terrance.who.int/mediacentre/data/WHODAS/Guidelines/WHODAS%202.0%20Translation%20guidelines.pdf>
- World Medical Association. (2013). World Medical Association Declaration of Helsinki: ethical principles for medical research involving human subjects. *Journal of the American Medical Association*, 310(20), 2191–2194. <https://doi.org/10.1001/jama.2013.281053>

Citirajte kot/Cite as:

Rožnik, A., Božič, A., Prosen, M., & Ličen, S. (2022). Zadovoljstvo študentov zdravstvene nege s kliničnim usposabljanjem: opisna raziskava. *Obzornik zdravstvene nege*, 56(2), 123–131. <https://doi.org/10.14528/snr.2022.56.2.3158>